

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

 Hanc Scholam, hanc ad instar Ducentis Quatuordecim
 in Circulis ad perpetuam memoriam constituta Cohortis Equales, & de hactenus funder
 M. DCC. XXI.
 Holmhusstige. Aar 1719 hat DV mig beholdt
 At Sjælden, krig og Pest mig indet ondt har voldt
 Thi hder, ieg min Taal, og broder ud DV Navn.
 Du blyger Skoler op, de Falthar til Wayn.
 DV lad i dette Byrd DV Raades Fuld Navn
 Lad denne min Fundatz bestaa til Gerdens Lyd
 Lad allid, vær min Skool, een hundis og min Lyd
 Som merer DV M. D. V. og 1722 DV med

BOLBRO OG BOLBROFOLK,

BOLBROBØRN OG SKOLEGANG

1720 - 1885

**BOLBRO OG BOLBROFOLK,
BOLBROBØRN OG SKOLEGANG
1720 - 1885**

Alle citater er anført med den originale stavemåde.

På Bolbro Bakke og på jorderne deromkring er der fundet øks-er, knive og kiler af sten, 2 bronzekamme, et sølvspænde, 10 hængesmykker af guld og 2 stykker ringguld på 300 g og 600 g.

Disse fund tyder på, at der har levet mennesker her i mindst 4000 år. Den ældste optegnelse om Bolbro findes i en årbog fra 1471, altså under Chr. d. 1's regering. Her omtales landsbyen Bullbroe som beliggende ved Årenden, et vandløb, der findes endnu. Den førte dengang vand fra Sanderum mose til Næsbyhoved Sø og var ret vandrig. Nu er søen udtørret, og vandet føres gennem rør til engen ved Snapindskoven, hvor det bliver åbent vandløb, og igen gennem rør til Kanalen.

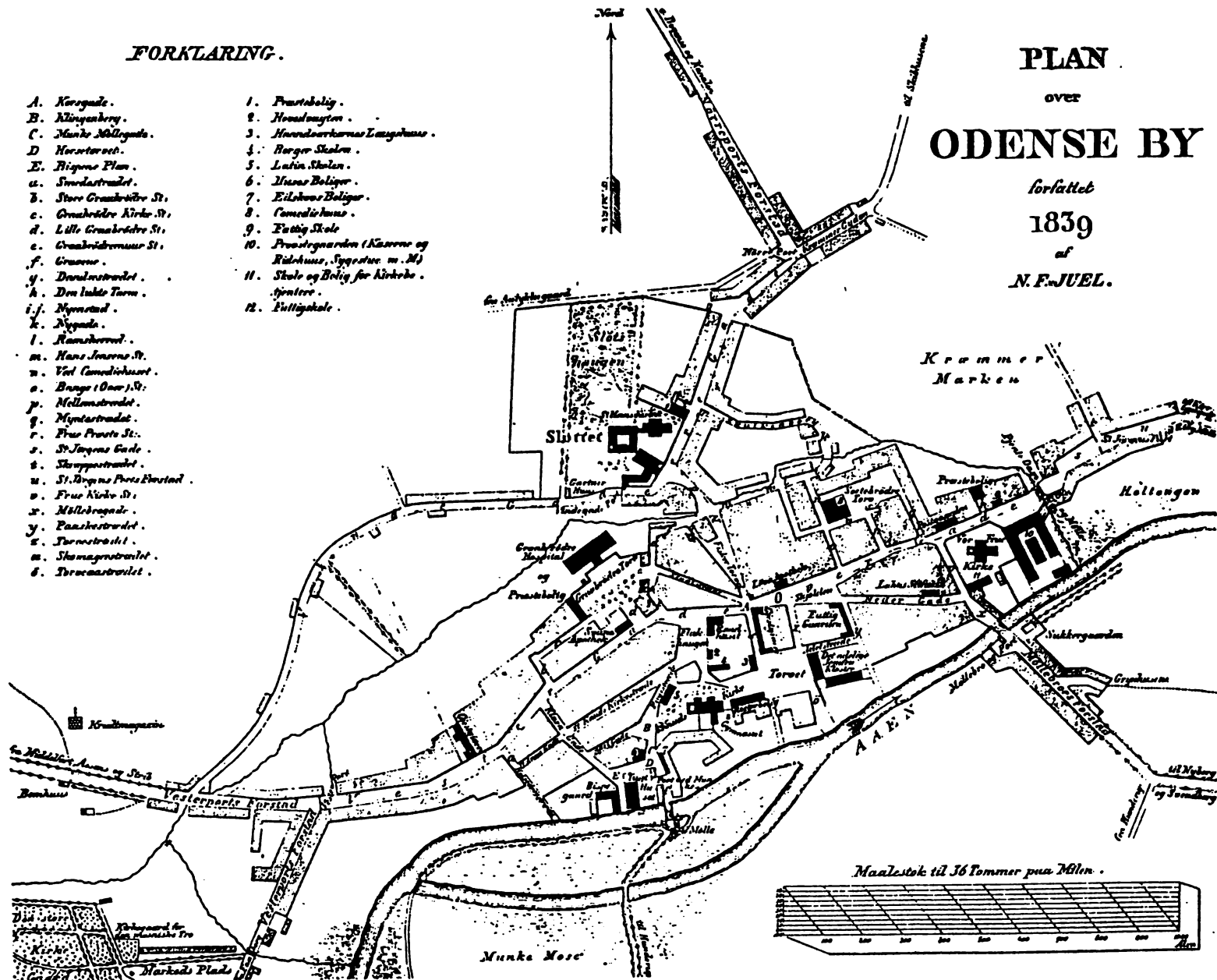
Så sent som i 1883 førtes vejen mellem Odense og Middelfart, dengang kaldt Kongevejen, over Årenden ved den nordlige del af Bolbrogade. Her var bygget en primitiv bro af træstammer og svære bjælker. En sådan bro kaldtes en Bullbro, idet en svær bjælke kaldtes en bull eller bol, med åbent o som i bolværk. Der har altså allerede før 1471 og sandsynligvis længe før været en sådan bro, og derfra har vi navnet, som pudsigt nok nu her udtales med betoning af sidste stavelse. Folk, der ikke kender vor specielle udtale, betoner ganske naturligt første stavelse.

FORKLARING.

A. Kærgade.	1. Præstebelig.
B. Klängenberg.	2. Hovedbygningen.
C. Munkes Møllegade.	3. Hovedværkernes Længehus.
D. Korsetvej.	4. Burger Skolen.
E. Rigens Plads.	5. Latin Skolen.
u. Smørdstrædet.	6. Muses Boliger.
b. Store Graubredve St.	7. Eilehuus Boliger.
c. Graubredve Kirke St.	8. Comediehuss.
d. Lille Graubredve St.	9. Fattig Skole.
e. Graubredvehus St.	10. Præstegården (Kæmpe og Rådhus, Sygehus m. M.)
f. Græsvæ.	11. Skole og Bolig for Kirkebo.
g. Dronningstrædet.	12. Føttigskole.
h. Den lukte Tårn.	
i. f. Myntstald.	
k. Nygade.	
l. Rensbævervej.	
m. Hans Jærns St.	
n. Ved Comediehuset.	
o. Børges (Over) St.	
p. Mellemstrædet.	
q. Myntstrædet.	
r. Frue Præsts St.	
s. St. Jørgens Gade.	
t. Skovgaardstrædet.	
u. St. Rigens Porte Kloster.	
v. Frue Kirke St.	
x. Møllestrædet.	
y. Paaskestrædet.	
z. Tornestrædet.	
aa. Skovgaardstrædet.	
bb. Tornestrædet.	

PLAN
 over
ODENSE BY

forfattet
 1839
 af
N. F. JUEL.

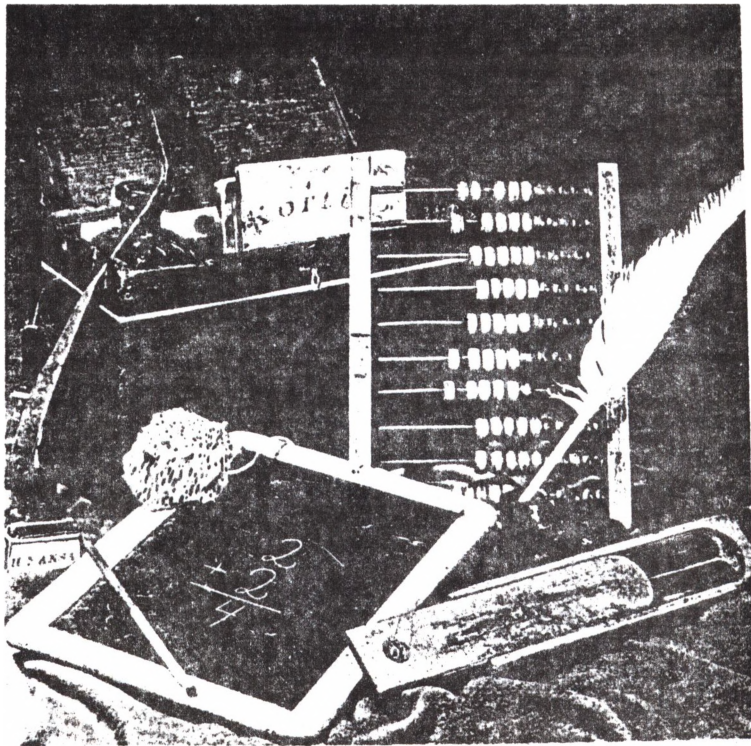

13 rytterskoler blev, som det fremgår af kortet, placeret i den nuværende Odense kommune. På kortet er kommunens nuværende grænse angivet med prikker og

rytterdistriktets udstrækning markeret ved skravering. Kun den nuværende kommunes sydøstlige del var helt uden offentlige skoler efter 1720'erne.

I landsbyen Bolbro gik livet sin stille gang, når det da ikke var krigstider; men i 1721 kom der noget at snakke om. Det var, at kongen ville opføre en skole i Hunderup rytterdistrikt, en del af krongodset, og den skulle også være skole for børnene i Bolbro. Hunderup og Bolbro hørte nemlig begge til Skt. Knuds Sogn, og der var flest børn i Hunderup.

Bymændene har nok forstået, at kongen mente dem det godt; men de har nok skumlet over, om det nu også var en "gratis" gave. De mente da også, at gaven betød, at de måtte undvære børnenes hjælp ude og inde, og endelig var det slemt for børnene at få en skolevej på mindst 5-6 km.

Værst blev det for de børn, der boede helt ude ved Pårup Kirke ca. 500 m fra Pårup Rytterskole. De kunne nemlig ikke få lov til at gå i denne skole, fordi skoleholderen ikke kunne få betaling for den ekstra ulejlighed, han derved ville få. Dertil var systemet for stift. Undervisningen fandt sted fra 8-11 og fra 2-5, og eleverne var delt i en ældste og en yngste klasse. I hver klasse var der drenge og piger; men de skulle sidde adskilt i skolestuen, og det klaredes let, da der kun var 2 langborde og 4 langbænke, der var solidt fastgjort til pæle i gulvet.

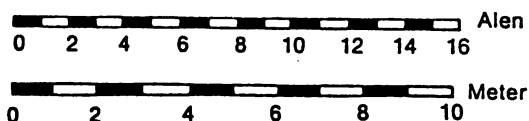
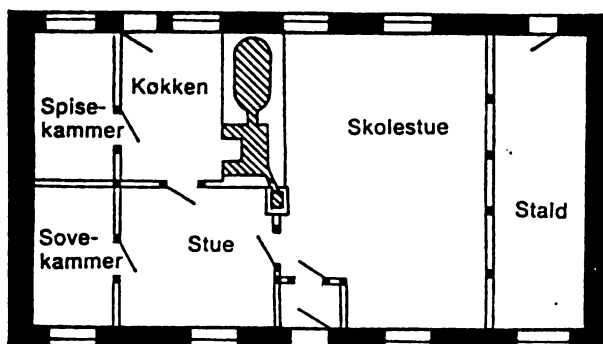
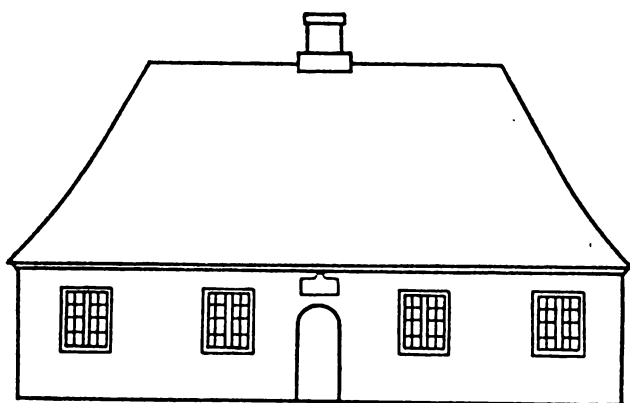
Skoleholderen lagde en "timeplan", og han har sikkert ikke forlangt, at Bolbro-børnene skulle møde til både formiddags- og eftermiddagstimerne samme dag. En gang om dagen var også strengt nok. Når børnene skulle møde kl. 8, måtte de gå hjemmefra kl. 6.30, og det kunne gå an om sommeren; men det har været en barsk og anstrengende vandring om vinteren i snestorm, ad isglat, knoldet vej eller trampe gennem optøet, pløret jordvej. Bebyggelsen i Bolbro-området var bortset fra landsbyen spredt og sparsom, og fra nuværende Hauges Plads til Vesterbro-Vindegade-krydset var der slet ingen huse. Lidt øst for dette kryds lå den yngste Vesterport, der i øvrigt var meget forfalden, og uden om den lå store hobe af alle slags affald, møg og urenlighed, ja, måske døde hunde og katte og selvdøde kreaturer, og udsendte en ulidelig stank.

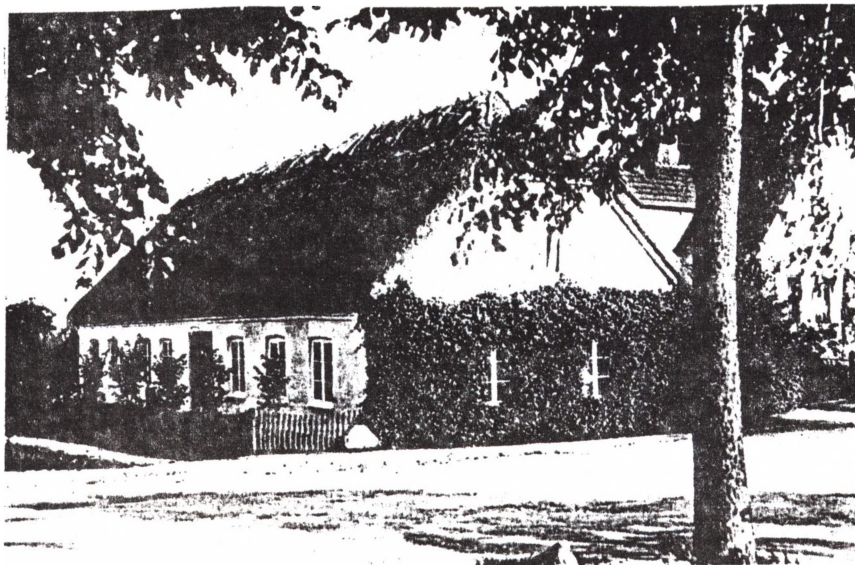
Også i gaderne, som børnene skulle passere, Vestergade, med den ældste byport ved Klaregade, og Overgade flød det med uappetitligt affald, særlig hvor der boede garvere, farvere, slagtere og fiskehandlere, og som Else Skolemesters siger i "Barselstuen": "Gadernes urenhed er så stor, at det ikke kan fortælles, afmales eller beskrives."

Spildevandet fra husene løb på gaden i en åben rendesten, så det var ikke let at komme tørskoet frem.

På turen over torvet kom børnene forbi den uundværlige "Kag", en pæl, hvortil bøddelen bandt "bedragere, tyve og utugtige kvindfolk", der var dømt til at blive "hudflettet for alt folkets åsyn."

Rytterskolerne blev bygget efter samme grundplan. På Fyn var det arkitekten Johan Cornelius Krieger (1683-1755), der stod for opførelsen af af de 20 rytterskoler i årene 1722-24.

På billedet ses den gamle rytter-skole i Hunderup. Bygningen ligger endnu på Hunderupvej og rytter-skoletavlen er nu igen på plads i skolens gavl ud mod vejen. Billedet er fra ca. 1928.

Gennem Brogade nåede Møgelbroen (Store-bro), den eneste bro, der førte over åen. I øvrigt var den ikke meget benyttet af byens borgere, fordi den hele stad lå nord for åen. (Først i 1844 afløstes træbroen af en jernbro, der til ære for den afholdte guvernør, kronprins Frederik, den senere Frederik d. 7. fik navnet Frederiksbroen.) Fra broen kunne børnene se kvinderne vaske tøj i åvandet ved at banke det mod store sten, der lå i vandkanten.

Efter broen var der endnu 1 km ad en jordvej ud til Rytterskolen, og om den og landsbybørnenes undervisning er der meget at fortælle.

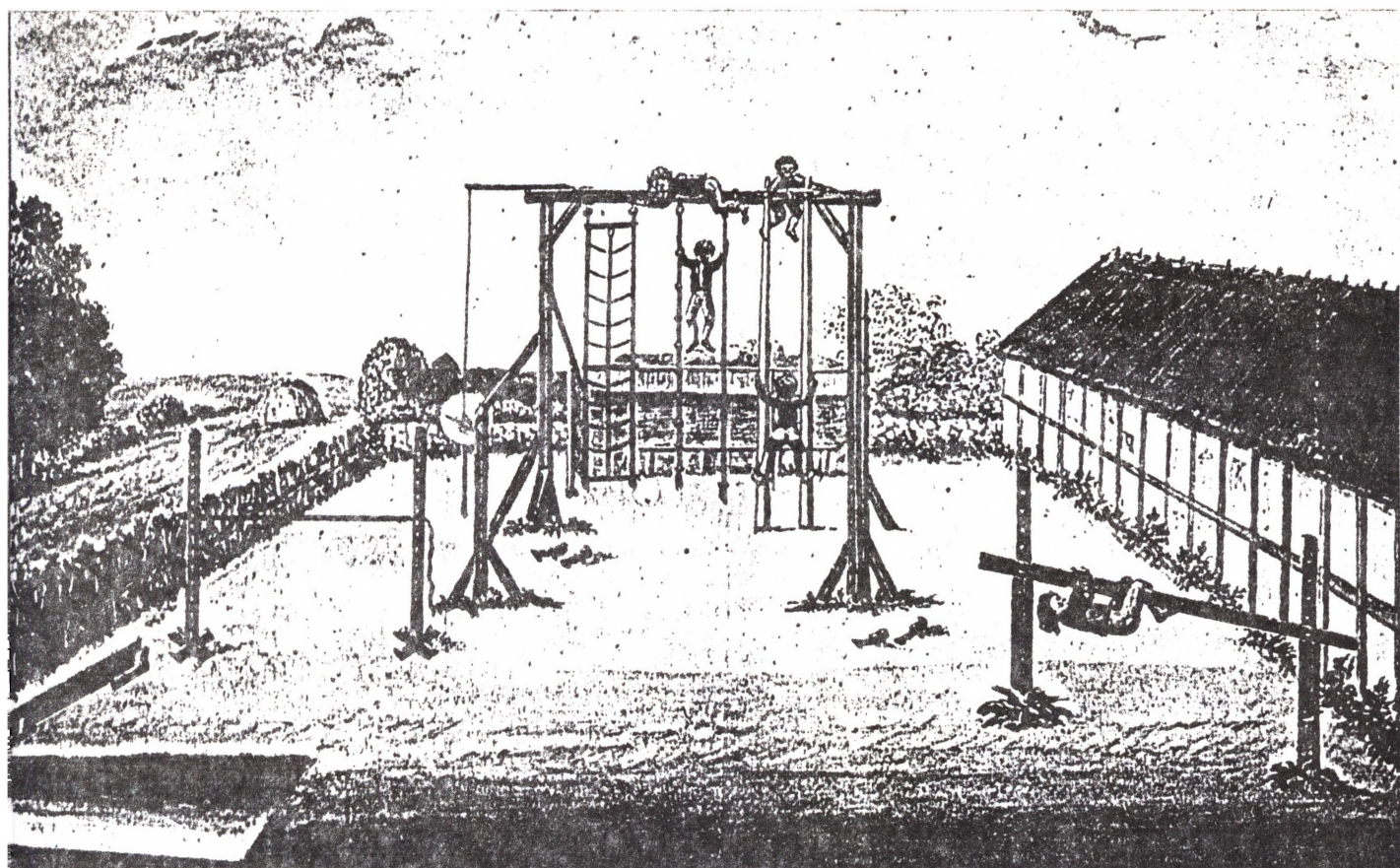
Før Reformationen 1536 var der enkelte klosterscholer for adelens og velhavende borgeres sønner, og efter Reformationen oprettede en del byer en latinskole for drenge, og man har eksempler på, at håndværkerne i en by i fællesskab sørgede for nogen undervisning af deres børn; men for landsbybørnene var der før 1720 ingen skoler ud over nogle få skoler, der var oprettet og blev drevet af kongen og hans familie samt nogle få humanistiske og reformvenlige godsejere.

Men hvorfor blev 1720 det skelsættende år for bondestandens oplysning? På den tid var Frederik den Fjerde konge i Danmark, og han var enevældig, hans ord var lov.

Da han i 1699 skulle regere landet, beklagede han bittert, at hans fader havde hævdet "at en prins behøver ikke kundskaber, lærdom fordærver den sunde fornuft", og at han altid var holdt ude fra alle regeringsbeslutninger. Hofsproget var tysk, og dansk var for ham et fremmedsprog, som han havde "ringe øvelse udi at tale, skrive og læse det."

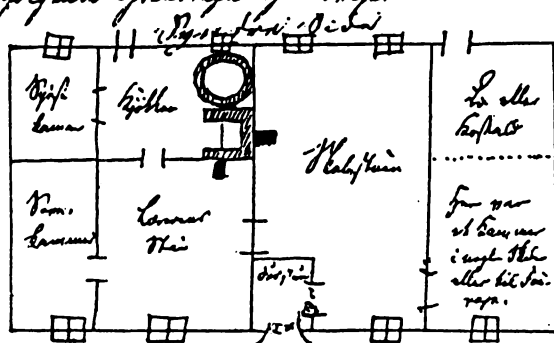
I 1708 udsendte han Fattigloven, der befalede oprettelse af skoler på landet; men da intet nævntes om, hvem der skulle betale, skete der intet. Desuden var det under Den Store Nordiske Krig. Da den sluttede i 1720, besluttede kongen, at nu ville han sørge for, at der blev bygget skoler på krongodset, også kaldet Ryttergodset, der lå pletvis over hele landet. Dette Ryttergods blev opdelt i 12 distrikter, og 21. februar 1721 kundgøres det, at kongen ønsker 20 skoler oprettet i hvert af de 12 rytterdistrikter. Og, hvad der nok er værd at bemærke, de blev alle bygget og stod som eksempler på godt håndværk. De blev bygget efter samme tegning, af samme materialer og med samme inventar. Længden var 21 alen= 13,2 m, bredden 12 alen= 7,5 m, loftshøjden 4,5 alen=2,85 m. Murene opførtes af gulligrøde mursten, taget var af røde flensborgsten, og langs murens overkant var en blåmalet gesims.

8 perlegrå vinduer var forsynet med skodder, der skulle lukkes om natten. Gulvene var af brændte mursten, og der var bageovn, ildsted, kakkellovn og skorsten. I forstuen var gulvet af tilhuggede kampesten, og rundt om huset blev lagt stenbro i en bredde af 2 alen. Udvendig blev vinduerne malet med en rød farve, der passede godt til den blå gesims.

Gymnastikpladsen i Gerrild 1826. Rigsarkivet.

2. Skolebygningen, e, ved grundlæggende Skoleplan.
 Planen og alle de for Skolen foretagne Forbedringer var fastsatte,
 som følgende Grundtegnning indbefatter:

Fra en gammel embedsprotokol

Over de indvendige døre var der opmuntrende småvers

Over Køkken-Døren

Brygge, bage, toe, og tvette
 Maden kaage, og anrette,
 Vores Køkken-arbejd er,
 Balle, Strippe, Rist og Pande,
 Potte, Gryde, Spand og Kande,
 Er vor Piges haand-gevehr.

Over Spieskammer-Døren

Lyster du Postey og Tærter
 udaf sligt vi intet har,
 Landsby-Rætter, Kaal og Ærter
 staar udi hver andet Kar.

Over Sovekammerdøren

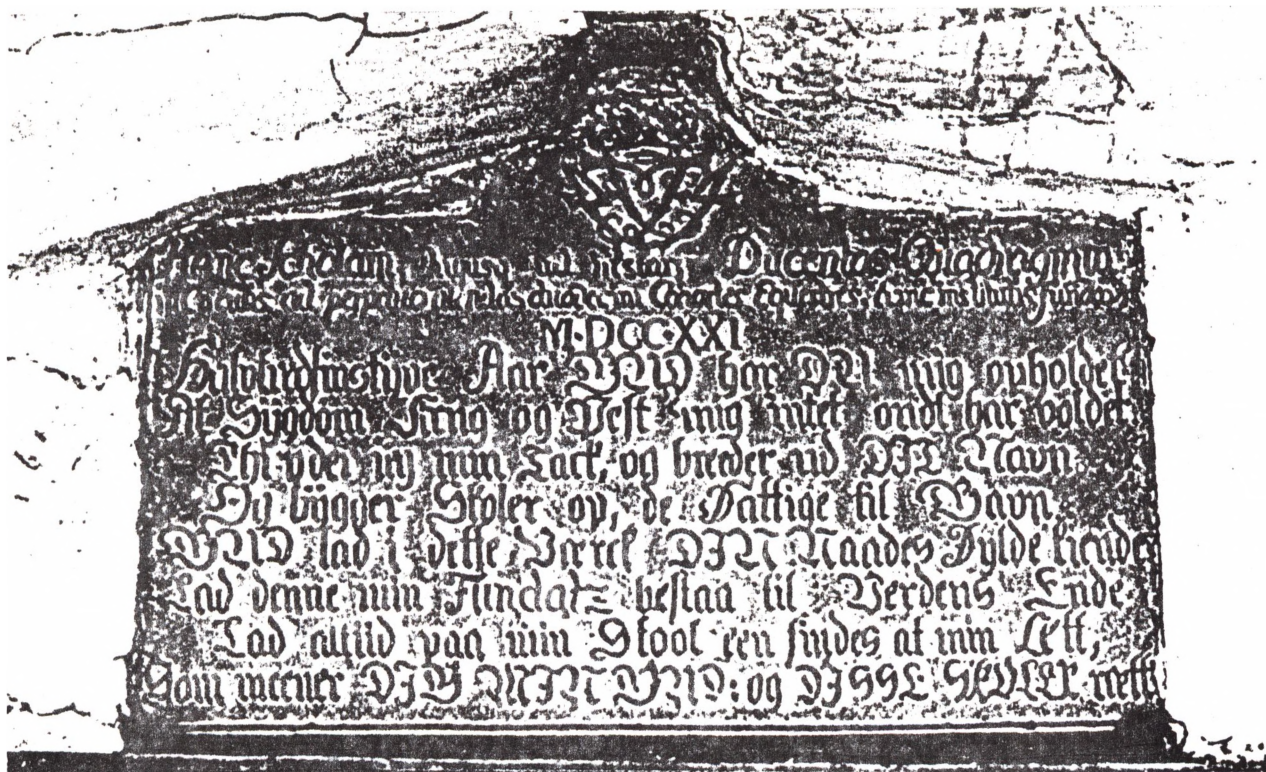
Sødt og roligt kand vi sove,
 Dagens møje glemmes her;
 Gud og Kongen maa vi love,
 Natteroe det beste redskab er,

Over Stuedøren.

Velsign det, o Gud, som jeg mig foretager,
 Gid jeg i Gerning og i ord dig ej forsager,
 Gør mig mit embede, gør mig det altid let,
 Forhjælp mig med din kraft til at forrette det.

Over Skolestuedøren

Forsøm ej skolegang i dine Ungdomsdage,
 Tænk på den Levetid, du har endnu tilbage,
 Hav ingenting saa kjær, som Herrens sande Frygt,
 Tak dog din Konge, som har disse skoler bygt.

Til hver skole skænkede kongen en stenplade med to indskrifter, en på latin og en på dansk.

Vi tager den danske først

Halvtredsindstyve Aar, Gud, har Du mig opholdet, At Sygdom, Krig og Pest mig intet ondt har voldet. Thi yder jeg min Tak og breder ud Dit Navn og bygger Skoler op, de Fattige til Gavn. Gud lad i dette Værk Din Naades Fylde kiende. Lad denne min Fundatz bestaa til Verdens Ende. Lad altid paa min Stool een findes af min Ætt, som mener Dig, Min Gud, og Disse Skoler rätt.

Den latinske indskrift.

Hanc Scholam, hujusq ad instar Ducentas Quadraginta in Circulis ad perpetuo alendas duodecim Cohortes Equestres, a me institutis, fundavi.

Og her i oversættelse: Denne skole tillige med 240 lignende har jeg i året 1721 opført i de distrikter, som af mig er oprettet til altid at underholde 12 rytterskadroner.

På Fyn blev opført rytterskoler i Åsum, Hunderup, Hjallese, Brendekilde, Fangel, Bellinge, Sanderum, Brylle, Tommerup, Veringe, Orte, Skalbjerger, Koelbjerg, Hindevad, Paarup, Korup, Ubberud, Broby, Allesø og Lumby.

Opsætningen af tavlerne "med seks svære jernkramper" blev pålagt sognebønderne at betale. Det vakte nogen surhed, og nogen ymtede om, at kongen ved brug af latin ville tilsløre, at hans gave ikke var helt gratis.

Rytterskolernes historiker Thøger Jensen skriver dog: "Trods alt er der næppe tvivl om, at det var ægte kristelighed og menneskelig kærlighed til almuen, der var drivfjederen i kongens iver for skolevæsenet." En lærer ved en af de nyoprettede rytterskoler skriver: "Husene bliver så længe, som de står, æresmindesmærker for den ærværdige konge, så hans navn skal aldrig dø." Det er også værd at bemærke, at rytterskolerne i anseelse kun blev overgået af kirkerne, og hvad stil og indretning angår var de retningsgivende for alt skolebyggeri på landet i 175 år.

Udgifterne til en sådan skole var ca. 600 rigsdaler, svarende til 12 daglejeres løn.

Det skal også siges til kongens ære, at han sørgede for, at skoleholderen efter den tids forhold kunne leve anstændigt. Skoleholderen i Hunderup skulle lønnes af Aasum Kirke, og han fik fast løn, hvilket i sig selv var usædvanligt. Lønnen bestod for et år i 24 rigsdaler, fri bolig, skattefrihed, græsning til 2 køer, 6 får, nogle svin og nogle gæs samt 24 læs brændsel. Desuden var han berettiget til at få 4-8 skilling for børn, der skulle lære at skrive og regne. Måske kunne han også tjene lidt ved at skrive og læse breve for folk og eventuelt ved at barbære præsten.

Alle skoleholdere ved rytterskoler blev påmindet at afholde børnene fra at kaste sten på skoletaget "for at have fornøjelse af samme stens nedrulling, hvilket foraarsager tagstenesistøckerslagelse", og holde stenbroen "alle tider ren for vand og sumpighed."

De her nævnte herligheder lokkede en af de bedst uddannede skoleholderaspiranter til Hunderup, nemlig Hans Pedersen, som endog i 1724 fik nogle timer som skrivelærer ved latinskolen i Odense, og som i sin ansøgning meddelte, at "han kunne regne både på lang og kort måde, både udi hele og brudne tal, brøker udi sine forandringer." I 1738 hed læreren Hans Hølm, og hans skudsmål var "dygtig og god mod børnene."

Der krævedes dog i almindelighed ikke megen kundskab af en skoleholder, idet undervisningen først og fremmest drejede sig om at lære børnene "Luthers Kathechismus" og "Pontoppidans Forklaringer."

Sætningerne i disse bøger var både i form og indhold aldeles uforståelige for børn og da også for mange voksne, men det meningsløse terperi førte dog til, at man ud fra disse bøger lærte børnene at stave, læse og skrive, så at de hjemme kunne øve sig og lære "troens grund og salighedens vej, orden og måde efter Guds ord og den evangeliske lære."

Denne overvættede gudelighed var en følge af, at Pietismen, en overspændt form for fromhed, svælgen i føleri og overdreven andagt, havde vundet indpas i Danmark fra Tyskland. Kri

stian d. 6. udsendte i 1735 den såkaldte Sabbathsforordning, der skulle tvinge befolkningen til fromt og gudhengivent levned. Folk fik ordre til flittigt at indfinde sig i kirken, og forsømmelser straffedes med bøder og i gentagelses tilfælde med nogle timers fastlåsning i gabestokken. Dog gjaldt den undtagelse "at arbejde med hø- og kornhøst kunne tillades for at profitere af et med længsel forventet vejrlig og at konservere afgrøden på marken og bringe den i hus."

Værst gik det dog ud over skolebørn og ungdom. I anledning af 200 året for Reformationens indførelse, altså i 1736, fik alle unge en "nytårgave". Det var en bestemmelse om, at konfirmationen blev tvungen, hvilket i virkeligheden betød, at alle unge skulle bestå en krævende eksamination i Luthers catechismus og Pontoppidans forklaringer.

Oh ve, de tungnemme, thi de, der ikke "var hjemme i troens sandheder" udelukkede fra at deltage i altergang, og det havde alvorlige følger.

Det paradoksale var, at altergang var tvungen, og uden bevis for altergang kunne man ikke erholde pas og skudsmål, og uden disse papirer kunne man ikke "drage til andet sogn eller by, ej heller blive gift".

En degn skrev herom: "Det vil forstås, at en sådan udenadslæren af den kristelige religions grundsandheder ikke kunne annammes af enfoldige almuebørn uden sved, tårer og et ganske overordentligt lag tærsk."

Og stiftsprovst Beenberg skrev: "Pietismen er at sammenligne med bierne, der kommer med honning i munden og brod i rumpen."

Der kom da også ret snart en væsentlig lempelse af Sabbathsordningen: "Børnene skulle ej alene anføres til at opfatte den bogstavelige mening af den fornødne troens artikler, men endog opmuntres til den levende kundskab deraf og bringes til en sand hjertets og sinds forandring."

Denne fortolkning er nok blevet vel modtaget og flittigt udnyttet af degne og præster, for hvem menighedens delvis frivillige offer ved de tre kirkelige højtider og ved dåb og vielse betød en væsentlig del af deres indtægter. Med børnenes oplysning og oplæren var der også problemer. Det kneb med at skaffe bare nogenlunde duelige skoleholdere, hvilket tydeligt fremgår af en udtalelse fra biskop Christian Worm i 1749: "Kun få studenter vil antage den tunge lejlighed at sidde i et bondehus, selv hugge deres brænde, selv holde hus. Husholderske at holde, ville ej sømme sig, tjenerne at holde, forbyde sig selv. Overalt udfordres til dette værk ingen latin, ingen stor lærdom, men at personen skal være en god kristen, forstå sin catechismus, være tålmodig og vant til at behandle grove bønderbørn og at skikke sig udi fattigdom." Ja, det forstås, når mange skoleholdere fik 7,5 skilling om dagen, medens en daglejer fik 12-16 skilling.

Hvordan var så bøndernes indstilling til børnenes skolegang? Herom skrev biskop Christian Ramsing ca. 1735: "Den post at formå bønderne til flittigt at holde deres børn til skole synes at være den besværligste, såsom det efter præsternes almindelige bedømmelse findes, at der mere fattes børn til skolerne end skoler til børnene, og børnene mangler ofte mere villighed til at lade sig undervise end på lejlighed til at kunne blive undervist."

Når bønderne helst holdt børnene hjemme, skyldtes det først og fremmest, at de i deres børn havde god hjælp til arbejdet i stalden, på ageren, og ikke mindst som vogtere på Overdrevet, hvor heste, køer, får, svin og gæs græssede frit.

I alle rytterskoler og i de fleste andre landsbyskoler førtes en forsømmelsesprotokol, og alt for mange steder står h. h., hvilket betød "hjælp hjemme". For at begrænse antallet af den slags forsømmelser indførtes et bods- eller mulkt-system. Den første dag og de 2 følgende kostede hver 6 øre, derefter steg det til 12 øre pr. dag og i grove tilfælde til 25 øre pr. dag.

Disse mulkter var dog så små, at børnenes hjælp var meget mere værd, og børnene havde næppe noget imod at blive i det hjemlige.

Interessante er randbemærkninger i protokollerne som hul i træskoene, hul i bukserne, kjolen vasket. En del af børnene har simpelt hen ikke haft skiftetøj. Fravær ved dødsfald og begravelse noteredes som ulovlig forsømmelse; men der betales ikke mulkt. De penge, der indkom ved mulkter blev brugt til indkøb af bøger til skolen eller præmier til børnene.

En årsag til forsømmelser må også søges i det evindelige cathecismus-terperi, der kedede børnene ubeskriveligt, og den nogle steder urimelige anvendelse af ferle og ris har ikke virket tiltrækkende.

Det viste sig da også, at i de skoler, hvor terperiet måtte vige for undervisning i læsning, skrivning og regning, var der hos forældrene en stigende forståelse for, at "tvungen" skolegang var vejen til "frihed", og det bevirkede, at bymændene i nogle landsbyer enedes om at oprette en skole for egne penge, skønt det var godsejerens pligt.

Palmesøndag d. 4. april 1784 blev den 16-årige kronprins Frederik, Christian d. 7's søn, konfirmeret, og den 14. april deltog han for første gang i statsrådet. Ved en fiks manøvre fik han sin sindssyge fader til at underskrive et dokument, hvorved det snæversynede ministerium Guldberg blev afskediget.

Og hermed begyndte en af de smukkeste perioder i Danmarks historie.

1788 ophævedes Stavnsbåndet, og det blev forbudt godsejerne at tugte fæstebonden og hans hustru under arbejdet.

1789 nedsatte man Den Store Skolekommission - også kaldet "den lange", og samtidig opførte en gruppe reformvenlige godsejere med Ludvig og Christian Reventlow som igangsættere nogle skoler på deres godser for at vise, hvordan en fornuftig oplæring af børnene kunne praktiseres, og de fik den unge kronprins til at følge deres eksempel.

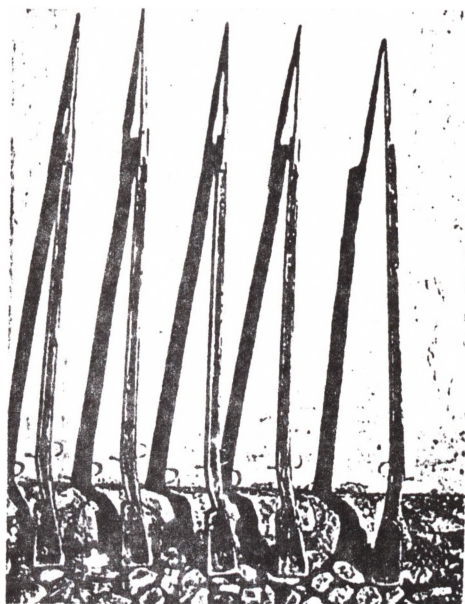
I 1814 udsendtes omsider efter 25 års overvejelser en skolelov, der omfattede hele landet. Skolepligten afløstes af undervisningspligt, og der gøres opmærksom på, at skolen har den dobbelte opgave at opdrage og undervise.

Der skulle undervises efter "Dr. Luthers Liden Katekismus", der var omredigeret af biskop Balle, og i læsning, skrivning og regning. Som nyt fag indførtes på Frederik d. Sjettes foranledning gymnastikundervisning, og allerede i 1828 var dette fag indført i over 2000 skoler.

Interessen for legemets pleje var vakt.

Som følge af den ny skolelov blev der for første gang lagt en skoleplan for Vor Frues Landsogn, og den bestemte, at Ejby og Hunderup skulle udgøre et skoledistrikt, medens Killestrup, Blangsted Mølle og Holluf By skulle udgøre et andet distrikt. Blangstedgård, Ejby Mølle, Gillestedgård, Kildegård og Hunderuplund måtte lade deres skolebørn søge skole i Odense.

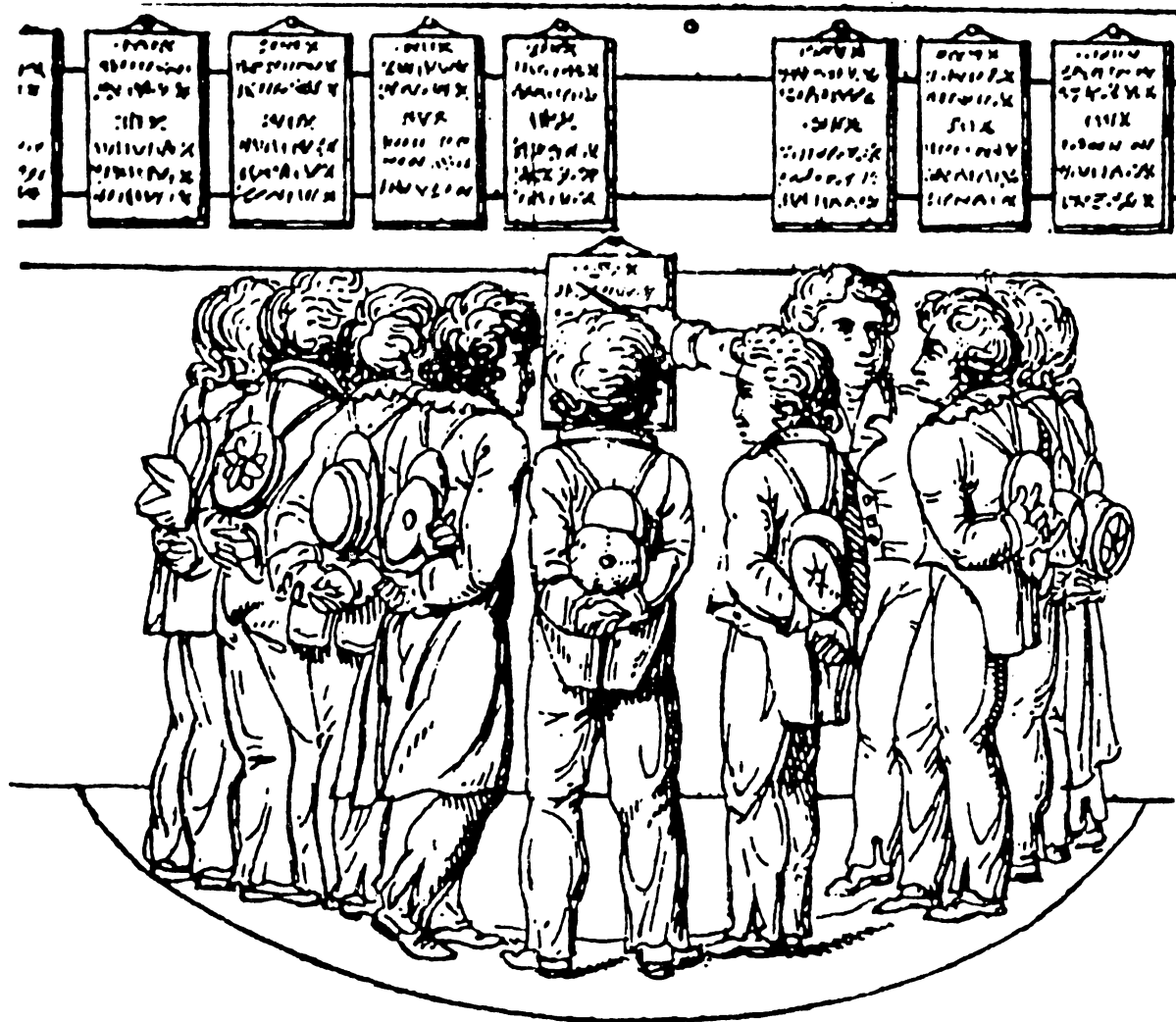
Børnetallet i Ejby-Hunderup var imidlertid så stort, at der ifølge planen måtte opføres en ny skole, og bymændene i Ejby forlangte, at den skulle ligge på "et for Ejbys beboere bekvemt sted."

Trægeværer brugt til skolegymnastik. "Nogle af disse geværer bør være 2, andre 2,5 alen lange for at være passende til elevernes forskellige størrelse.

De gode bymænd i Hunderup og Bolbro ville naturligvis ikke lade sig dette sige, og i en skrivelse til skoledirektionen den 22. december 1815 fremhævede de med mange grunde det urimelige i at oprette en ny skole for de to byer og dermed tvinge børnene i Hunderup og Bolbro bort fra en skole, alle forældrene var glade for og i stedet give dem en længere skolevej.

Denne "besværing" blev imidlertid pure afvist af skoledirektionen, og bymændene i Ejby kroede sig. I deres overmod sendte de kollegerne i Hunderup en skrivelse, der blandt andet indeholdt følgende pudsige sentens: "Det øvrige af de Hunderup Mænds Forestilling troe vi ikke at være berettigede til at afgive nogen erklæring på (helst som det lugter af at være skreven i et Vinhuus) men holde os i den henseende alene til den af Kancelliet approberede Plan."

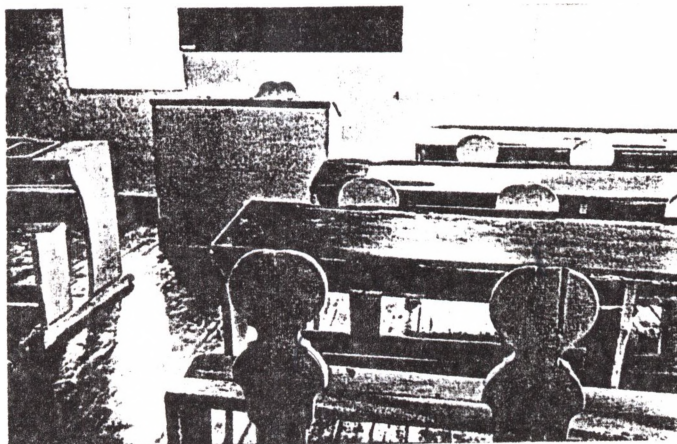
»Monitor«, som fungerer som underofficer for hold på otte, han har ansvaret for. Ill. i Lancaster »Een eneste skolemester«. 1819.

Imidlertid viste det sig, at den foreslåede plan var uigennemførlig, og den 31. december 1816 opfordrede amtsskolelederektionen for Odense og Ruggaard Amter sognefogeden Rasmus Møller og Oldemanden Rasmus Madsen i Ejby til at fremkomme med forslag om en anden ordning af skolesagen.

Allerede den 14. januar 1817 afgav disse to betroede mænd på samtlige beboeres vegne en erklæring, der gik ud på, at Ejby, Killerup, Blangstedgaard, Blangsted Mølle, Tornbjerg og Langkilde skulle udgøre et skoledistrikt, såfremt Hunderup Skole ikke blev flyttet - og det blev den ikke. I 1850 var der i hele landet 2517 landsbyskoler med 161300 elever og 2450 lærere. I snit: 1 lærer pr skole, 70 elever pr. lærer, hver 5. lærer var uden seminarieuddannelse.

I seminariereglementet af 1818 stod om seminaristen: "Han skal i levemåde og klædedragt vænnes til tarvelighed, så at han fra seminariet medbringer sans for dyd og ikke sådanne fornødenheder, der måtte overstige hans tilkommende kår."

Til afhjælpning af lærermangelen indførtes et engelsk vidundersystem til indbyrdes undervisning. Ideen i systemet var en slags elevsamarbejde. Eleverne i en klasse inddeles i f. eks. 4 grupper, og dagen inddeles i f. eks. en "læseskole", en "regneskole" og en "catechismusskole", og i hver gruppe blev udtaget en elev, der skule være monitor = lærer-medhjælper. I klasseværelset ophængtes 4 forskellige tavlesæt med påtrykte "tabeller" svarende til emnet. Og som eks. tager vi undervisningen i 2. klasse. Kl. 2.15 alle opstilles, efterses og formeres i grupper foran tavlerne. Kl. 2.20 læreren blæser i en fløjte, og monitorerne starter stavningen i alle 4 grupper, og alle staver højt af karsken bælg. Kl. 2.30 lyder fløjten, og grupperne flytter til nyt tavlesæt o.s.v. til Kl.3. Så er der frikvarter, i hvilket regnetabeller ophænges. Kl. 3.10 formeres "regneskole", Kl. 3.50 frikvarter. Kl. 4 "catechemusskole" med et nyt sæt tabeller til Kl. 4.40. Kl. 4.50 alle opstilles til at gå hjem 4.52 bebrejdelser, ros og bøn. Kl.5 Alle går hjem.

Titelblad til den ældste danske ABC (1634). Det kgl. bibliotek.

Er en elev ikke "med" i arbejdet, får han en "håndtaver" = et dask i den flade hånd med en ferle, en rund klump træ på enden af en stok. Ved gentagelse kom riset i brug. "Ris og ferle gør et godt barn" sagde man - og troede på det. Om en lærer berettes, at han var vel renommeret og fik gode gaver thi "han sled et ris op på en uge."

Hovedtræk af geografi og danmarkshistorie lærtes også af tabeller; men nogenlunde i takt med stigningen i antallet af uddannede lærere og udbredelsen af Chresten Kolds og Grundtvigs fremhævelse af "det levende ords" betydning i undervisningen fortrentes systemet langsomt.

Omkring 1850 var så godt som alle skoleholdere seminarieuddannede, og der udkom skolebøger, men det gik lidt trægt med at anskaffe dem, fordi de skulle betales af forældrene. Antallet af skolesøgende børn voksede, og der blev behov for flere og større skoler; men endnu nogle år måtte Bolbrobørnene forlige sig med den lange skolevej.

Nogle lyspunkter var der dog. I 1851 blev de faldefærdige byporte fjernet, gaderne blev holdt rene, og der blev opsat gaslygter, hvilket gav digteren Emil Aarestrup embedslæge i Odense og H. C. Andersen inspiration til nogle vers:

Aarestrup skrev:

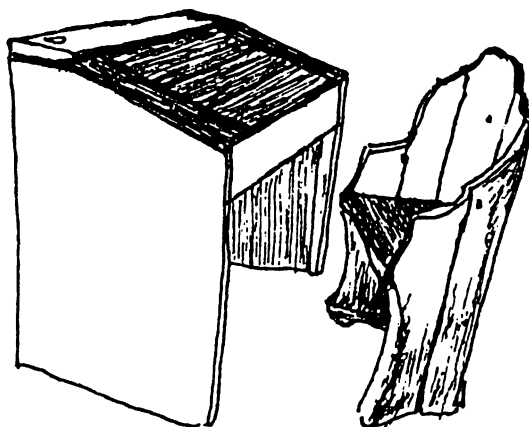
Har De bemærket de nye lygter?
 Halvt oplyst Odins Stad nu tindrer.
 Det bliver ej anderledes, jeg frygter,
 Odin var enøjed, om De erindrer.

H. C. Andersen skrev:

Det er en ros og ingen spot
på vittighedens fløjte
at du i dygtighed og godt
er altid "første sprøjte".

I 1853 fik Odense vandværk og ny brandsprøjte, hvorom der gik ry i det ganske land.

Forfatteren Henrik Broholms bog om Frederik d. 4's danske skolebygninger er nok den eneste bog fra den tid om den danske almueskole. Henrik Broholm blev i 1716 student fra Odense Kathedralskole. Blev lærer i Valby i 4 år, derefter lærer i Vraa ved Kolding. 1738 blev han Hører(lærer) ved latinskolen i Ringkøbing og skrev følgende: Lærerne bør sætte alt for megen Pris på Kongens Gavnildhed, til at de lever uvirksomt og forsømmer Arbejdet for Elevernes Nytte og deres egen ære. Thi selv om skolevirksomheden medfører store ærgrelser, er besværlig, vanskelig og byrdefuld, - selv om Elevernes vilde råb trætter Lærerens Øren, når nogle, som han vil lære Begyndelsesgrundene, skriger op, andre med stentor røst atter og atter råber det, som de uden Bog efter Hukommelsen skal foredrage for læreren, andre vil have et bogstav, en Stavelse eller et Tal at vide, - selv om den lærer, som viser sig omhyggeligst og mest samvittighedsfuld, sjældent undgaar Utak (thi, som det er bleven sagt, Lærerens Løn er i Reglen Ungdommens Stank, Smuds, Narrestreger, Kaadhed, Utaknemmighed, Forældrenes Vrede, Skældsord, Forurettelse, Fattigdom, Foragt og farlige sygdomme, - selv om dadelsyge Mennesker af Ondskab ikke har undset sig ved at sige, at ingen dansk Lærer forstår sig på meget udover A og B, og at hans Stilling ingen Ære bringer, selv om han kun i Foragt kaldes en skikkelig mand, en bogorm, for ikke at tale om Molbo, tykhovedet, gnaven, en mand uden høvisk og fin Levemåde - så lad blot Skolemesteren lade sådanne Skældsord gå ind ad det ene Øre og ud ad det andet og røgte sit kald rent og ustraffeligt.

Hvis der ikke fandtes lærere, som kunde bringe de unge den himmelske lærdom, saa vilde Ungdommen meget let forfalde til alle Slags laster og Skændsler, og Staten oversvømmes af slette og forbryderiske Mennesker. (Derfor bør man ikke frakende Læreren den ære, der tilkommer ham, og ikke berøve ham den tak, der skyldes ham; thi hvad udretter Fromhed, hvad bidrager Undervisningen til at leve ret? Havde ikke tidligere utallige andre Eksempler lært mig det, så vilde sandelig de håbefulde Børn, hvis Liv og Sæder er mig betroet, lære mig det.) De små behøver en lærer, som kan indprente dem Fromhed og gøre dem velopdragne; thi som Sct. Hieronimus siger: "Landmænd, alle slags håndværkere og Arbejdere kan ikke undvære en læremester, så meget mindre kan disse små."

Den gode Lærer bør foregå sine Elever med et lysende eksempel og ikke gøre noget, som fordærver Elevernes Sæder. Lad ham behandle dem som sine egne børn. Den, som hele Dagen larmer med bitre ord, lader det regne med slag og hagle med næsestyvere og hvert øjeblik tager sin tilflugt til Riset, han driver tilsidst de frygtagtige og dumme ud af skolen, ja, hvis han mere tjener sin egen bekvemmelighed end deres Nytte, spilder begge Parter deres Tid til ingen Nytte.

Bønderbørnene forandres fra dag til dag - enhver vil undre sig over, at de i Løbet af så kort en Tid har gjort saa store Fremskridt, at de nu mere end før lægger Vind på Gudsdyrkelse og dannede Sæder og, om ikke helt saa delvis, gør sig fortjente til Kongens Nåde.

Det fortjener også at omtales, at der blandt Bønderbørnene findes begavede elever, som man kan vente sig meget af; Fædrelandet bør ikke skamme sig over disses ringe Herkomst, men glæde sig over, at også sådanne kan opnaa høje Stillinger.

Den opkommer tidt til ære, Agt og Vælde
som er af Bonde-stand og udi Ungdoms Aar
Blandt andre Skole-Børn i disse Skoler går.
Så for de Skoler, som Kong Frederik dend Fierde,
Din fromme Fader, lod opsætte og omgjerde
Vi underdanigst ham maa ære i Sin Grav
Og ald vor lives tid med tak ej lade af.
Ja, nådigste Monarck, du lærerne Besolder
Og alle Skolerne hvert Aar vedlige holder,
De Huse prydes saa, vie gierne der maa Boe
Og i vort Embede os altid vise tro.
Var før vor tilstand slet, som kom os til at trænge
Du har formert vor Løn med Hartkorn og med Penge,
Dend Naade er saa stor, vi aldrig glemme dend,
Men altid ønske dig velsignelse igien.

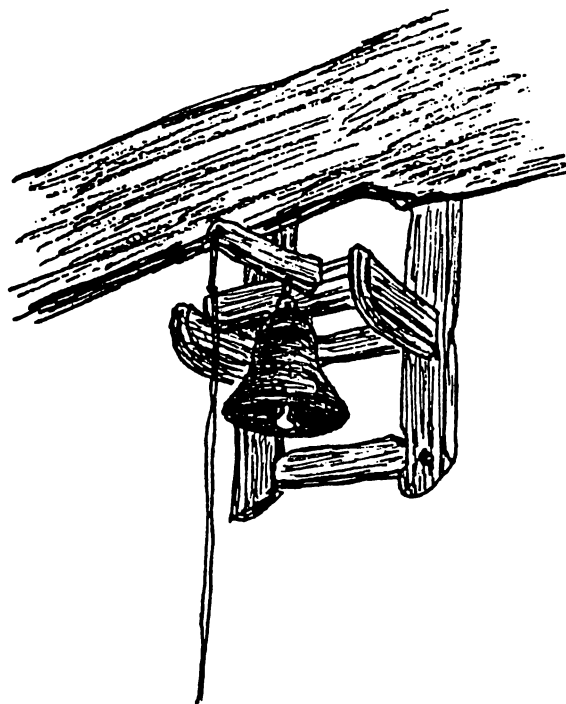
Perikles, der fra 444 til 429 f. kr. var Athens folkevalgte leder, sluttede en stor tale således:

"Sammenfattende vil jeg sige, at vor stat som helhed betragtet er en skole for hele Hellas, og at hvert menneske

hos os har mulighed for at udvikle en selvstændig person-
lighed, som med værdighed og finhed kan finde sig i livets
omskiftelser."

En ædel mands mål, et ædelt mål for alle mennesker.

Knud Schwaner

De tanker og ønsker, der lå bag skolebyggeriet og fastlæggelse af undervisningens form og indhold, kommer klart frem i følgende instruks for skolens tjenere, og mangen læser vil glæde sig over deres humanistiske og sociale indstilling over for bøndernes opdragelse og undervisning.

Vi ved, at ikke alt blev så godt, som det var ønsket, men det var ikke kongens og hans rådgiveres skyld.

Instruction hvorefter

Vi Friderick den Fjerde, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenburg og Delmenhorst, allernaadigst ville, at enhver Skolemester, i Rytter-Districterne sig i det ham anbetroede Skolemesters Embede, indtil videre skal rette og forholde.

1.

Hand skal dagligen holde Skole i det dertil beskikkede og hannem anviste Huus for ald Ungdommen Dreng og Piger i de byer, som er den hannem anbetroede Skole underlagde, og bør hand antage sig ei allene Boemænds, Huusmænds og Indersters Børn, men endog deres Tiunde, når de sligt af hannem begierer.

2.

Skule der findes nogle Fattige forladte Fader og Moderløse Børn, som ingen Tilhold have, men lever af Almisse, bør han og antage sig dennem, og ikke mindre besørge deres end andres Underviisning.

3.

Såsnart hand sit Skolemester Embede antræder, skal Sogne-Præsten give ham et rigtigt og udførligt Mandtal på alle Børnene og alt Tiunde i de Byer, som ligge til hans Skole, paa det hand deraf kand erfare om Børnene saavel Dreng og Piger, naar ei før da saasnart de ere over fem Aar gamle, alle flitteligen søge Skolen. Skulle nogle af Børnene uden deres Forældres Videnskab, og imod deres Villie udeblive af Skolen, giver hand det Forældrene tilkiende, som da med Riis straffer dennem, men holder Forældrene selv deres Børn modvilligen tilbage, bør hand sligt strax for Præsten at anmelde, som kalder deslige Forældre for sig, og foreholder dennem saadan deres Forseelse, hvorved de giver Aarsag at Børnene ikke oplyses i den Saliggørende Guds Kundskab, og intet lære, hvormed de i sin Tiid kunde tiene deres Konge og Fæderne Landet; kand Præsten med deslige Formaninger ey i Mindelighed formaae Forældrene at holde deres Børn flittig til Skole, angiver hand det uden Ophold for Amtmanden, som strax bør råde Bod derpå, og efter Sagens samt Omstændighedernes Beskaffenhed, see Forældrene afstraffede, enten med Penge - Mulkt eller Fængsel paa Vand og Brød eller ogsaa staa aabenbare Skrifte for den tredie Forseelse.

4.

Hand haver med lige Flid og Omhue at antage sig alle Børnene, saavel den allerfattigste Inderstes som den Boemands, der kan have noget til Beste, thi hand bør ikke reflectere paa Forældrenes Tilstand og Formue, men hans eneste Øiemærke skal være, at faa de hannem anbetroede Børn, den ene saavel som den anden, forsvarligen underviste.

5.

Udebliver nogen af børnene i den Bye, som Skolen holdes, skal hand saasnart han mærker, at de ei komme i Skolen, lade

Forældrene det vide og af dem kræve lovlig Forfald, hvorforde ikke ere komne i Skolen.

6.

Paa det og Forældrene ei skal have Aarsag at klage over, at de sagne den Hielp og Tieneste af deres Børn, som de ellers kunde vente i Fald de ei saa jævnligt søgte Skolen, da seer hand derhend, at de Børn over Otte Aar gamle, hvilke om Formiddagen har været i Skolen, om Eftermiddagen bliver hjemme, dog tager hand i agt, at de der søge Skolen den ene Dag om Formiddagen, skulle den anden Dag gaa i den om Eftermiddagen, saa deslige Børn haver den halve Dag fri, naar Forældrene det begiære, thi Børn under Otte Aar, samt de af hvilke Forældrene ingen Hielp begiære, kand saavel Formiddag som Eftermiddag søge Skolen.

7.

Fra Paaske til Michaelis Dag holder hand Skolen fra kl. 7 til 11 om Formiddagen, samt fra kl. 2 til 6 om Eftermiddagen, men fra Michaelis Dag til Paaske fra Klokken 8 til Klokken 12 om Formiddagen, saa og fra Klokken 2 til Klokken 4 om Eftermiddagen.

8.

Hver Morgen skal hand begynde med Bøn saaledes, at der først siunges en Morgen-Psalme, siden læses Morgenbønnen samt et Kapitel af den Hellige Skrift, og endelig siunges en Poenitentses eller anden Aandelig Psalme, medens Morgenbønnen læses, skal alle tilstedeværende Børn ligge på deres Knæ, og bør hand see til, at Børnene imidlertid med Andagt siunge Psalmerne, bede Bønnerne og høre Guds Ord læse, dog tages herved i Agt, at efter Veirets Beskaffenhed om Vinteren, naar det er ondt Veir, da ikkun siunges et Par Vers af en Psalme, paa det at Børnene ved Lys-Aften kunde hjemkomme og ei ved Snee-Fog og udi Mørke skal komme til Skade.

9.

Naar Morgen Bønnen er holdet, skal hand strax begynde at læse for Børnene, men siden saavel Piger som Drengene møde i Skolen, saa bør hand see derhen, at Drengene sidder ved et eller flere Borde for dem selv, og Pigerne for dem selv, saasom de ingenlunde maa sidde iblandt hverandre.

10.

Hand skal med ald Fliid lære Børnene Doct. Luthers liden Catechismum, hvilket de bør viide Oord for Oord at oplæse udenad, siden den i Stiftet brugelig Forklaring, hvilken hand ei skal venne dem til at lære saaledes udenad, at de erinde sig til Oordene, men hand bør tit og ofte forandre Spørgsmaalene til dem, saasom det er bedre at kunde gjøre forreede for Mening, end at de kunde læse Oordene op uden at forstaa dem.

11.

Alle Børnene i Skolen skal han desforuden lære at læse inden i Bøger, som hand og tillige, naar Forældrene det begierer,

bør informere dem i at skrive og regne, hvorfor Forældrene da bør betale ham for et Barn Maanetlig Otte Skilling Danske til Skriv-Materialer, men for Læsningen betales intet.

12.

Som Læsningen om Morgenens begyndes med Sang, Bøn og Guds Hellige Ords Læsning, saa bør den ligeledes om Aftenen endes, da der først siunges en aandelig Psalme, hvorpaa alle Børnene nedknæle medens Aften-Bønnen læses, siden læses et Capitel af den Hellige Skrift, og endelig endes med en Aften Psalme, saa skal og førend Børnene gaar af Skolen om Middagen læses for dem af Lov-Bogen efter Tidens Beskaffenhed, 2, 3 a 4 Artikler.

13.

Naar saaledes Aften-Bønnen er holdet, gaar Børnene hver hjem til sit, da de Børns Forældre, som ikke boer i den Bye, hvor Skolen holdes, skal lige saavel som de Børns Forældre i den Bye hvor Skolen holdes, selv drage Omsorg for, at faa Bønene af Skolen hjem.

14.

Medens Børnene ere i Skolen, skal Skolemesteren for alting give nøge Agt, at de ikke bande, bruge Skiolds-Ord og utugtig Snak eller Støge, kives og slaaes, men finder hand een eller anden af dem, dermed at forsee sig, da straffer hand saa-danne med Ord, og foreholder dem alvorligen, at de i Skolen bør sidde stille og med Agtsomhed uden at fortørne Gud eller forarge hverandre.

15.

Om Søndagene og Hellig-Dagene samt Maanedes Bededage, skulle Børnene møde Skolemesteren ved Kirken, og følges hand med dem i Kirken, og der forbliver indtil Prædiken og Catechisationen er ude, hand skal og nøge give Agt, at Børnene af de fraliggende Byer ligeledes møde i Kirken, did de med deres Forældre skulle følge, men nødes Forældre til iblandt at lade et Barn blive hjemme for at see til Huuset, skal hand mage det saa, at det Barn, som haver været hjemme en Søndag, kommer i Kirken den næste derefter, da een af dem, der forrige Søndag var i Kirken, kand derimod blive hjemme, naar Fornødenhed det udkræver.

16.

Naar Biskoppen engang hver tredie Aar eller tiere besøger Kirkerne samt overhøre Ungdommen, da skal Skolemesteren med alle Børnene, der søge hans Skole være tilstæde, dennem haver hand at inddele i visse Classer, først de, der alleeneste have lært een eller flere af de fem Parter i Lutherii liden Catechismo, dernæst de, der viide de gandske Catechismum, uden Forklaringen, omsider de der have tillige lærdt Forklaringen og Sentenserne, men endeligen de, som desforuden kunde de 7 Davids Poenitentzes Psalmer. Naar Børnene saaledes ere satte i Orden, kand Biskoppen overhøre enhver i det, de haver lærdt, hvorved Skolemesteren stedse skal være tilstæde, for at stande til Rætte, om noget paa

hans Underviisning kand være at sige, til hvilken Ende Biscopen skal have Magt lydeligen at tilspørge ei alleene Provsten, Præsten og Degnen, men end og den gandske Meenighed om de noget paa Skolemesteren vide at sige, som om hand enten er forsømmelig i sit Embede, eller uskikkelig i sit Liv og Levned, og naar Biscopen finder, at der er Klage over Skolemesterens Forhold, at hand ei sin Instruction efterlever, siger hand det til Provsten og Præsten, og dennem reprimanderer, at de slig en uduelig Skolemester haver ladet hensidde, som af Amtmanden og dennem burde at have været casseret, hvorføre de det for Amtmanden havde at andrage og uden viidere Process ham at cassere.

17.

Provsten skal og besøge Kirkerne engang hvert Aar, og skal der da paa lige Maade, som naar Biscopen hver tredie Aar besøger Kirkerne, hvorom næst foregaaende Post melder, forholdes baade med Børnene som Provsten overhører, saa og med at undersøge om noget paa Skolemesteren kunde være at sige, som da for Amtmanden andrages, og naar da Amtmanden, Provsten og Præsten befinder, at hand hans Instruction ei haver efterlevet og hans Embede at have forbrudt, haver de ham strax uden viidere Process at afsætte.

18.

Hand skal og ved saadanne Biscopens og Provstens Kirke-Besøgelser stedse have Mandtallet ved Haanden paa dennem der søge hans Skole, hvorved eenhvers Navn er tegnet, om og hvortit han eller hun har forsømt Skolen, thi da erforsker Biscopen og Provsten enten sligt er Forældrenes eller Børnenes Skyld, paa det de Skyldige efter Sagens Beskaffenhed kunde blive anseete.

19.

Naar Børnene i Skolen er saaviit underviste, at de kand tages til det Høyærværdige Altarets Sacramente, skal han dog siden een eller tvende gange om Ugen igjennemgaa deres Børne-Lærdom med dennem, paa det de ei skulle glemme, hvad de tilforn have lært, og begiere og nogen af deslige at vorde desforuden mere underviiste i at regne og skrive, maa hand dem det ikke nægte.

20.

Saafremt endeel af de til Land-Militsen enroullerende eller og andre fremmede voxen Mennisker nys komme til Sognet, skulle findes saa grove og u-oplyste i deres Saligheds Sag, at Sognepræsten dem ei med god Samvittighed til Herrens Bord kand annamme, da naar Sognepræsten henviser saadanne til ham, skal han være pligtig dennem paa visse Tider saaledes at undervise, at de kand faae den fornødne Kundskab om GUD og deres Salighed.

21.

Hand maa ingenlunde med Hug og Slag, ilde medhandle Børnene, men deres Feil skal hand paa lemfældigste Maade søge at rette, findes nogen u-flittig i at lære, da lader hand saadan en sidde længer i Skolen end de andre, dog bør hand

giøre Forskiæl mellem Børnenes Nemme, med hvilket een kand være bedre begavet end den anden, og derfor i kortere Tiid fatte det, som en anden maa have langt længere Tiid at lære. Vil hans formaninger og den mådelige Straf hand lader Børnene udstå med at sidde længere i Skolen end de andre, intet hialpe, siger hand det til deres Forældre, af hvilke eller af ham i deres Nærværelse, de da med Riis efter deres Forseelses Beskaffenhed straffes.

22.

For Børnenes Underviisning i Læsning, maa hand ei noget enten af dem, deres Forældre eller anden begiære eller tage, under Straf efter Lovlig Medfart at miste hans Embede, men hand skal lade sig nøye med den hannem tillagde Løn, nemlig aarlige Fire og Tyve Rigsdaler, som hannem Qvartaliter af Kirke-Inspecteuren skal betales, og derforuden leveres tren- de Skovlæs Brændeved, og af hver Tyve Tønder Hartkorn et Læs Tørv, samt af hver Tønde Hartkorn til hans Qvegs Underholdning et Lispund Høe og et Lispund Halm Foeder, og skal han derforuden nyde fri Græsgang iblandt Bøndernes Qveg til tvende Kiør og sex Faar, saa og være fri for alle Skatter, Contrikutioner og Paalæg hvad Navn de have kunde, og skal de Huusmænd som Børn haver, enten giøre Skolemesteren tre Dages arbejde om Aaret eller betale ham een Mark. Begiærer eller modtager hand videre, bør hand, naar det hannem lovligen er overbevist, uden ald Indvending mist sit Embede.

23.

Denne Instruction skal trykkes og opslaas i hver Skole til alles Underretning, som den og i alle Maader bør og skal efterkommes, men hvilken Skolemester sig samme efterrettelig holder og desforuden lader see nogen særdeles Flid med de Unges Underviisning, hannem vil Vi, naar hand er Student til ledig vordende Degne-Kald, ja vel og til Præste-Kald, om hand dertil dygtig befindes, allernaadigst befordre, dog saaledes, at hand skal have været fiire eller i det mindste tree Aar Skolemester før hand noget sligt Embede maa søge, og ville Vi allernaadigst at denne Instruction skal hvert Aar læses fra Prædikestolene efter Prædiken den første Søndag efter Hellig Tre Kongers Dag.

Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 28 Martii Anno 1721
Under Vor Kongl. Haand og Signet

Friderich R
L.S.

Præst og Skole.

Instruks.

Frederik d. 4's instruks til den præst, der skal føre tilsyn med skolen. Præsten skal foreslå en person til skolemester, og denne person skal eksamineres i Amtmandens overværelse. Består han prøven antages han, uden betaling, men forsynes med instruksen for skolemestre.

"Skulle slig person ei leve skikkelig eller oplære Ungdommen flittig, da skal Præsten uden ophold andrage Amtmand og Provst herom, og befinder de, at Skolemesteren ei har efterlevet Instructionen, afsætter de ham straks uden videre proces, og kan da en anden bekvemmere i hans sted antages."

Præsten skal have flittig indseende med skolemesteren, og foruden den i kirken holdende Catechisation en gang hver uge i skolen overhøre ungdommen erfare hvorvidt de forfremmes.

"Finder hand Forældrene modvilligen at holde deres Børn fra Skolen, kalder hand dem først for sig og foreholder dem deres Forseelse, med alvorlig Formaning at ændre den. Vil sligt ikke hjælpe, giver hand det Amtmanden tilkende, som derpaa raade Bod og straffer Vedkommende med Penge-Mulkt og Fængsel på Vand og Brød eller med at stå åbenbare Skrifte for den tredie Forseelse."

Tager kirken nogen skade ved storm og uvejr, skal præsten med første post give Amtmanden besked herom.

"Skulle en Præst forsømme at besøge Skolen eller ei betimeligt andrage Skolemesterens Uskikkelighed, Forsømmelse og utilladelige Forhold imod Børnene, når han er deromvidendes, da gives det Biscopen tilkende, og hand lader saadan Præst tiltale og mulktene, første gang med 5 Rdlr, anden 10 Rdlr, tredie 15 Rdlr. Sker det tiere eller Præstens forsømmelse er saa stor, at den ei med deslige Mulkt kan forenes, andrager Biscopen det allerunderdanigst for os til allernådigste Resolution."

